

הידיד הוותיק

כאשר היה וינסטון צ'רצ'יל שר-הפנים של בריטניה, בשנת 1911, הנציח אותו צלם בפווה יחידה במינה.

קבוצה של גאוגסטרים התבצרה בבית ברחוב סינדי בלונדון, החליפה יריות עם שוטרים, שר-הפנים בא בכבודו ובעצמו לפקח על שוטריו, צולם כשהוא מצויץ מאחורי מחסה.

למחרת היום שאל חבר נכבד בפרלמנט: "אני יודע מה עשו שם הפושעים. אני יודע מה עשו שם השוטרים. אני מבין אפילו מה עשה שם הצלם, אבל מה עשה שם חברנו המכובד, שר-הפנים?"

השובע, כאשר הובא צ'רצ'יל למנוחות, אפשר היה לשאול את אותה השאלה לגבי החבר המכובד דויד בן-גוריון. מה הוא עשה שם?

שניים בדורם. השתתפותו של נשיא ישראל בהלחייה היתה חיונית. בשעה ש-אויבי ישראל מנסים להוציאה ממספחת העמים, חשוב שהמדינה תבלוט בכל מסיבה בינלאומית. על כן חבל כי השתתפות ה-נשיא נספעה עליידי ענייני דת, שגבלו ב-קומדיה, וכי נאלץ לדחות הזמנה לסעודה בארמון המלכה.

פחות ברורה היתה סיבת השתתפותו של חבר-הכנסת בן-גוריון, מי שהיה ראש-הממשלה.

למחרת פטירתו של הבריטי הקשיש, צץ שמו של בן-גוריון כאילו מאליו. אנשי בן-גוריון בעתונות הפיצו את הדיעה ש-שיגור בן-גוריון להלחייה הוא דבר מובן מאליו, נוכח הקשרים בינו ובין צ'רצ'יל. הציבור קיבל את הרושם כי בן-גוריון וצ'רצ'יל נפגשו הרבה עשרות פעמים במ-רוצת השנים, וכי ידידות ותיקה ועמוקה קישרה בין שני האישים הגדולים, ענקי הדור.

אבל בן-גוריון לא יכול היה להתאפק מלספר את זכרונותיו. ואז נסתבר כי נפגש עם צ'רצ'יל רק פעם אחת בלבד — זמן רב אחרי שזה פרש מכל תפקיד, הפך נכה עובר-בטל.

סיפר בן-גוריון בכמה עתונים: "זה היה בשנת 1961. הוא היה חלש מאד. שיכלו היה בסדר, אבל דיבר בקושי. הוא נשען על כסאו, דיבר לאט, אבל הסיגאר לא מש מפיו. השיחה התגלגלה אל משה רבנו... מסתבר שכדי לקצר את השיחה, שהיתה לו למעמסה, יעץ צ'רצ'יל לבן-גוריון לקרוא מאמר על נושא זה, אותו כתב שלושים שנה לפני כן.

תעלולים בלונדון. זהו סיפור מלבב מאד. אבל פגישה חסופה של שני זקנים אינה מההה תחליף לשיתוף-פעולה רב-שנים, כפי שהיה קיים בין צ'רצ'יל ואישים כמו דה-גול ואיזנהואר, שמתירו להלחייה כיד-דים אישיים.

לא נותר מנוס ממסקנה עגומה: בן-גוריון מיהר להלחייה ללא סיבה אמיתית. בצורה שיכלה לעורר את הרושם שהוא מבקש פשוט להיתלות באילן גדול, אחרי שנכרת, כדי לשייך את עצמו, אחרי-מעשה, בתודעת הציבור העולמי והישראלי, לחוגו של צ'רצ'יל.

בישראל לא הצטער על כך איש. לוי אשכול ואנשיו היו מרוצים בהחלט שמר צאה לוקן תעסוקה. הרחק מגבולות המדינה. גם בן-גוריון עצמו נהנה: העתונים שוב מלאו סיפורים על תעלוליו, על מיצעדו ב-רחובות לונדון, על השוטרים שניסו להד-בית את קצב צעדיו, ושאר סיפורים מסוג זה. שהעסיקו את עתוני ישראל מוכי-ההערה עד לעייפה, כאשר היה בן-גוריון האחר-בדור.

אירועים

השלישי הצוחק

אם נדחק בן-גוריון להלחייה שאינה נוגעת לו (ראה העיל) — למה לא יתבלט מנחם בגין באזכרה שאין לו חלק בה? כאשר נערך השבוע הטכס של קריאת רחוב על שמו של אברהם (יאיר) שטרן, אפשר היה לשאול גם שם את השאלה ש-נשאלה לגבי צ'רצ'יל: ברור מה עשו שם אנשי לח"י, תלמידיו וחבריו ונעשו של יאיר. ברור אפילו מה עשה שם ראש-העיר המסאמי, שעירו העניקה את השם לרחוב. אך מה עשה שם מנחם בגין? בגין לא היה עדיין בארץ כאשר נהרג

צ'רצ'יל (בעל הצידינדר במרכז) ברחוב מה הוא עושה שם?

שז"ר ובן-גוריון בדרך להזווייה מה הוא עושה שם?

— יצחק שמיר, איש המיבצעים של האיר-גון. מאז פירוק לח"י, הלך שמיר בדרך מזורה. עד לפני שנתיים היה כשולב במע-רך הבן-גוריוני, מילא תפקיד מרכזי במוסד המקורב במיוחד למפא"י. כאשר סולק הבוס שלו, התפטר גם הוא. לאחרונה החל מופיע, לפתע, במופעים שונים הקשורים בעברו של לח"י — ות-מיד בצדו של מנחם בגין. בין יוצאי לח"י נפוצה שמועה כי הובטח לו מקום ברשימת-המועמדים של חרות לכנסת הבאה, וכי הוא מבקש להביא עימו כנדוניה את קולות אנשי לח"י. שמיר עצמו הכחיש זאת בתוקף. אך אין ספק כי הוא עוזר לבגין "לספח" את לח"י לאצ"ל, להטיל על זכרו את אפוס רופסותה של חרות.

דוברים ושותקים. כך עוצב המאורע שנועד לחלוק כבוד לאיש שהכריז ראשון מלחמה על האימפריאליזם הבריטי, נתן ילין-מור, וידו ושותפו הקרוב ביותר של יאיר, בלט בהעדרו. ישראל שייב נכח בקהל ושתק. יצחק שמיר דיבר, וכוכב הערב היה מנחם בגין.

יחסים מרחביים

דו-שיח

ייתכן שעורך השבועון התוניסי ז'אן אפ-ריק ידע שהוא כותב מאמר בעל משמעות היסטורית. אבל בשיר בן-יחמד לא תיאר עצמו איזו תנובה יעורר מאמרו (העולם הזה 1425).

שלושה שבועות אחרי שהציע לפתור את בעיית-הדמים המתישה את כוחותיה של יש-ראל והערבים, עליידי כינון פדרציה מרח-בית בה יהיו חברים שני העמים, חזר בן-יחמד והקדיש חלק ניכר מעיתונו לאותה שאלה עצמה. הפעם בצורת במה חופשית, לפירסום לקט מייצג של תגובות הקוראים.

הגיבו, בין השאר, עתונאים ערביים ו-ישראליים, אנשי-רוח בצפון-אפריקה ובאיר-פה, יהודים, נוצרים ומוסלמים. קטעים ל-דוגמה:

● קטרואן לאבאקי הגיב על הצעתו של עורך ז'אן אפריק בעתון הערב הביירוטי בשפה הצרפתית לה סואר:

יוזמתו של ז'אן אפריק והפירושים שהוא מעורר מומינים את ההערות ההכרחיות ה-באות:

את מטרות המלחמה ותנאי-השלום שלהם אולי לא ניסחו הערבים בפירושי. אבל כל אחד בעולם יודע את נקודת מבטם של הערבים, שהיתור ישראל על מדיניותה ה-תוקפנית, הוא תנאי מוקדם לדו-שיח קונ-סטרוקטיבי על ארץ-ישראל.

כדי שאפשר יהיה להתחיל בדו-שיח קונ-סטרוקטיבי על ארץ-ישראל, חייבים כל הצד-דים להסכים מראש שדו-השיח יתנהל, ל-פחות, על הבעיות דלהלן:

פיצוי על הנוקים החומריים והמוסריים שסבלו הערבים; בינאום של ירושלים; הכרה בזכויות-האזרח של הפלסטינים הלא-יהודים; הפסקת העלייה היהודית לארץ-ישראל; הגשמת החלטות א"י"ם משנת 1949.

● סטודנט מארוקאי (כנראה יהודי): תמיד חשבתי שעתונכם הוא טוכן-תעמולה ערבי. אך מאמרו האחרון של בשיר בן-יחמד מראה קצת יותר ריאליזם. אני סבור ש-עתונכם חייב לנקוט עמדה לטובת פתרון של שלום. אישית אני סבור, כי החזרה סמ-לית של חלק מן הפליטים והשלום פיצויים לאחרים הוא הפתרון: או או אפשר יהיה לדבר על גוש או על פדרציה של המיזרח התיכון. אותו מיזרח תיכון שלדאבון הלב הוא מופקר היום למירוץ של זיון.

● אנואר אל-פאני, מסוס, תוניס, כותב: מטרתם של הערבים ביחס לישראל היא מסתכמת בארבע נקודות עי-קרויות דלהלן:

(1) למנוע את התפשטותה הסריטוראלית של מה שהאימפריאליסטים מכנים "מדינת ישראל".

(2) לצמצם את הסתגנותה של ישראל ל-ארצות העולם השלישי.

(3) להילחם נגד ישראל במישור הבין-לאומי.

(4) להתכונן למשימה העיקרית שהיא: ל-השיג שוב את הטריטוריה שלנו.

● י. י. קומארטן, מהנדס מברזיל, שחיץ, מספר על נסיון מעניין:

אני מהנדס שחיצי, בנו של אופה בן-ברזיל, כבר קטן בקאנטון גריון. מדי שנה בחורף אני משכיר חדרים אחדים בביתנו ה-משפחתי, בדרך כלל לתיירים צרפתיים או איטלקיים. בלי ידיעת בני ביתי החלטתי ה-שנה לערוך נסיון, שנראה לי קצת נועז, אך מעורר התרגשות רבה. הסכמתי, בנפרד, לקבל שתי הצעות. האחת של משפחה בי-רית, השנייה של משפחה ישראלית.

בתחילה הרגישו שתי המשפחות שלא-בנות. הן אמרו לי: "אין ספק שהיה ראוי לעשות הכרה. אבל אנו באנו לחופשה כדי להינפש וייתכן שהמתיחות האפשרית ה-זאת היא מיותרת כאן". שוחחתי ארוכות, תחילה עם המשפחה ה-ישראלית. בני משפחה זו הם חברי קיבוץ בנגב והכרים במפלגה השמאלית מפצ"ם. אחר-כך שוחחתי בלבביות עם אורחי המצ"ם. ראש המשפחה הוא פרוגרסיבי מאוד (סבורני שהוא אודה הקומוניסטים האיטל-קיים. אותם הוא מכיר היטב).

אחר-כך הפגשתי את המשפחות בחדרי. היו שני נושאים חשובים: הישראלי ניקש להוכיח, שבהיותו סוציאליסט, מתקדם, חבר במפ"ם שהיא יהודית-ערבית, הוא מודהה עם תנועתו הלאומית, הצינונית, שהערבים מנפחים ללא יסוד את סכנותיה, בהסתמכם על ההצהרות של הימין הקיצוני בישראל.

מן הצד האחר לא חזל המצרי מלהצהיר, שתנועת האיחוד הערבית אינה צריכה להח-דיק את "האיים הלא-ערביים". כדוגמה הוא הביא את הכורדים ואת ישראל כאומרו ש-הישראלים אינם צריכים לבסס את חששותי-הם על הצהרות מסוג "מן האוקיינוס ה-אטלנטי עד הפרת", כי אין להתייחס אליהן כלשונן.

שניהם הסכימו בנקודה חשובה: בהרחיקם את ההשפעה האימפריאליסטית מן המזרח התיכון ובחיסווש דרכים לברית לשלום, יהיה על שני העמים, הערבים והישראלים, "לח-ש" רק מהתקמות של כולם!